

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΓ'

ΣΑΒΒΑΤΟΝ 6 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1935

ΑΡΙΘ. 14

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΙΝ ΤΗΣ ΚΠΟΛΕΩΣ ΧΡΟΝΟΥΣ

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, ὁμιλήσας εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν 25ην Μαρτίου, «περὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς ΚΠόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων χρόνους», παρέσχεν ἐπὶ μίαν περίπου ὥραν ζωηρὰν εἰκόνα τῆς πνευματικῆς κινήσεως τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 15' μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 19' αἰῶνος, εἰδικῶς ἐνδιατρίψας περὶ τὴν σύστασιν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ κύρια σημεῖα τοῦ λόγου του ἐν περιλήψει ἔχουν ὡς ἑξῆς:

Εἰσηγούμενος τὸ θέμα του παρετήρησε, πρὸ πάντων, ὅτι, ἂν ἐξαιρέση τις τὴν ἐποχὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου, καθ' ἣν διεξήχθησαν οἱ μεγάλοι ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν καὶ κατὰ τῶν Ἀράβων, οὐδέποτε ἐν Βυζαντίῳ ἐβέσθη ἡ ἑλληνικὴ παιδεία, ἐπομένως δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἀναγεννήσεως τῶν γραμμῶν ἐν Βυζαντίῳ, ὅφ' ἦν ἔννοια γίνεται λόγος διὰ τὴν Δύσιν, ἐν ἣ κατὰ τὸν μεσαίωνα εἶχεν ἐπικρατήσει βαθὺ σκότος. Τὸ Βυζάντιον ὑπῆρξε πάντοτε φαινοτάτη καὶ περιλαμπρὸς ἐστία τῶν ἑλληνικῶν γραμμῶν καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Κατ' αὐτὰς ἔτι τὰς παραμονὰς τῆς ἀλώσεως τῆς ΚΠόλεως, παρὰ πάσας τὰς ἐξωτερικὰς περιπετείας καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς ἐκ τῶν Τούρκων, ἤμαζον τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐν Βυζαντίῳ καὶ ἐν Μυστρᾷ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀλλαχοῦ. Πολὺ δὲ πρὸ τῆς ἀλώσεως καὶ οὐχὶ μετ' αὐτήν, ὡς συνήθως λέγεται, ἤρξατο ἡ ὑπὸ ἑλλήνων σοφῶν μεταλαμπάδευσις τῶν φώτων εἰς τὴν Δύσιν, ἐν ἣ ἐπηκολούθησεν ἡ ἀναγέννησις. Ὡς ἦτο ὁμως ἐπόμενον, ἡ ἄλωσις τῆς ΚΠόλεως ἐσήμανε τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ χριστιανικοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, οὕτως ἀγλαὸς καρπὸς ὑπῆρξεν ἡ παιδεία. Τὴν ἐξαφάνισιν δὲ τῆς παιδείας ἐθρήνηι ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ὁ πρῶτος μετὰ τὴν ἄλωσιν Πατριάρχης ΚΠόλεως Γεννάδιος Σχολάριος, ὅστις ὑπῆρξεν εἰς τῶν σπουδαιότερων ἀντιπροσώπων τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ σοφίας πρὸ τῆς ἀλώσεως καὶ εὐθὺς μετ' αὐτήν. Ἐκ τῶν ἀνεκτιμῆτων πνευματικῶν θησαυρῶν τῆς ΚΠόλεως ἦσαν αἱ Βιβλιοθήκαι, ἀριθμοῦσαι ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας κωδίκων, ἀλλὰ πᾶσαι κατεστράφησαν, ἐλάχιστα δὲ λείψανα τῶν κωδίκων διεσώθησαν. Ἡ ἐρήμωσις καὶ καταστροφὴ ὑπῆρξε γενικὴ, οἱ δὲ διδάσκαλοι τῶν

γραμμῶν καὶ οἱ λόγιοι ἄνδρες ἀπεδήμησαν ἀπέλπιδες εἰς τὴν Δύσιν, ὅπου εἰργάσθησαν ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεως, θλιβόμενοι διότι οἱ μὲν δυτικοὶ ὠφελοῦντο ἐκ τῶν φώτων τῶν Ἑλλήνων, ἡ δὲ ἑλληνικὴ Ἀνατολὴ ἐβυθίζετο εἰς πνευματικὸν σκότος. Ἐκφραστικώτατα δ' ἔγραψε βραδύτερον ὁ Κωνσταντῖνος Κούμας, ὅτι οἱ ὀλίγοι ἀναφαινόμενοι λόγιοι ἄνδρες ἦσαν «ἀμυδρὰ καὶ διψαλέα λυχνάρια κείμενα μεταξὺ παχυτάτου σκότους». Πρὸ τοῦ Κούμα, ἕνα αἶωνα μετὰ τὴν ἄλωσιν, ὁ Θεοδόσιος Ζυγομαλᾶς μετὰ πικρίας καὶ θλίψεως ἔγραψε πρὸς τὸν Μαρτῖνον Κρούσιον, φιλέλληνα καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης, ὅτι πάντα τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τῶν ἑλληνικῶν τόπων μετώκησεν εἰς τὴν Δύσιν, ἡ σοφία, αἱ ἐπιστήμαι, αἱ τέχναι, ἡ εὐγένεια, ὁ πλοῦτος, ἡ παιδεία καὶ ὁ λοιπὸς τῶν χαρίτων χορὸς, «ἑλληνικῶν δὲ χαρίτων τὸ κλέος βαρὺς ὄλεσεν αἶῶν». Αἱ ἀποδημίαι τῶν λογίων εἰς τὴν Δύσιν προὐκάλεσαν μεγίστην σπάνιν διδασκάλων ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἰδίως διὰ τὴν διδασκαλίαν ἀνωτέρων μαθημάτων. Παρὰ ταῦτα ὁμως οἱ Ἕλληνες βαθύτατα συνησθάνοντο τὴν σημίωσιν τῆς παιδείας μετὰ τὴν μεγάλην συμφορὰν τῆς ἀπωλείας τῆς ἐλευθερίας, καὶ ὑπῆρχον μὲν οἱ φρονούντες ὅτι τὸ πᾶν ἤδη ἀπώλετο καὶ ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀνακύψῃ τὸ ἑλληνικὸν Γένος, μεταξὺ τούτων δὲ κατελέγετο καὶ ὁ πολὺς Βησσαρίων Νικίαις, ἐν Ρώμῃ ἐκλεγεῖς Πατριάρχης ΚΠόλεως καὶ δις τεθεὶς ὑποψήφιος Πάπας Ρώμης, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ ξένοι φιλέλληνες ἐνθουσιῶντες ἐπίστευον εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Πρὸς Ἕλληνας λογίους γράφων κατὰ τὸ 1556 ἀπὸ Λευφίας ὁ φιλόλογος καὶ φιλέλληνας Γερμανὸς Ἰωακείμ Καμεράριος ἐνεθυμήθη τὸν περὶ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν χρησμόν «Ἀσκὸς βαπτίζει, δύναι γέ μιν οὐ θέμις» καὶ προσέθετεν «ἐγὼ γὰρ ἐκδέχομαι τοῦτο ὡς περὶ ἀπαντος τοῦ ἔθνους προενεχθέν».

Ὅντως δέ, παρὰ πᾶσαν ἀνθρωπίνην προσδοκίαν, τὰ ζῶπυρα τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, δειλὰ κατ' ἀρχάς, θαρραλεώτερα ὕστερον, ἀνέκλυτον ἐκ μέσου τοῦ σκότους. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διότι οἱ κατακτηταὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἀναγνωρίσαντες τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἐκκλησίας ὑπαρξῆν καὶ παραχωρήσαντες ἱκανὰς προνομίας εἰς τὸν Κλήρον, ἠνέχθησαν τὴν ὑπ' αὐτῆς προστασίαν τῶν γραμμῶν, πολλῶ μᾶλλον ὅτι ἐθεώρησαν τὴν διδασκαλίαν τῶν παιδῶν ὡς ἐκκλησιαστικὴν λειτουργίαν.

Οὕτως οἱ νάρθηκες τῶν ναῶν καὶ αἱ οἰκίαι τῶν λογιωτέρων κληρικῶν μετεβλήθησαν εἰς Σχολεῖα.

Ἔνεκα δὲ τοῦ σεβασμοῦ τῶν Τούρκων πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον ἐπετράπη καὶ ἡ εἰς τὰ Μοναστήρια λειτουργία Σχολείων. Ἀλλὰ καὶ ὅταν, διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν καταλαβόντων παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ ἀνώτατα ἀξιώματα Ἑλλήνων, ἐπετράπη ἡ ἴδρυσις καὶ δημοσίων Σχολείων, ἐξακριβώθησαν καὶ ταῦτα ὡς «ἐκκλησιαστικά σφροονιστήρια τῶν νέων», ἦσαν δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διδάσκαλοι αὐτῶν οἱ κληρικοί, ἀλλὰ καὶ οἱ τυχόν λαϊκοὶ διδάσκαλοι ἔφερον τὸ μοναχικὸν ἔνδυμα, ὡς καὶ οἱ μαθηταί.

Καὶ κατ' ἀρχάς μὲν ἰδρύνοντο τὰ λεγόμενα «Κοινὰ Σχολεῖα», ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰ σημερινὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα. Κοινὸν πρόγραμμα μαθημάτων δὲν ὑπῆρχε, οὔτε κοινὴ διεύθυνσις τῶν Σχολείων. Συνήθως ὅμως ἐδιδάσκοντο οἱ παῖδες εἰς τὰ Σχολεῖα ταῦτα γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, ἀριθμητικὴν, ἱστορίαν καὶ φυσικὴν. Ἡ διάρκεια τῶν σπουδῶν ἐξηγῆται ἐκ τῆς προόδου ἐκάστου μαθητοῦ, παρατεινομένη συνήθως ἐπὶ τρία, τέσσαρα ἢ καὶ πέντε ἔτη.

Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 17^{ου} αἰῶνος ἤρχισαν νὰ ἰδρύνονται τὰ λεγόμενα «Ἑλληνικὰ Σχολεῖα», ὀνομαζόμενα καὶ «Μουσεῖα» ἢ «Ἑλληνομουσεῖα». Βραδύτερον ὀνομάσθησαν «Γυμνάσια», εἶχον δὲ ἀντιστοιχίαν τινὰ πρὸς τὰ νεώτερα Γυμνάσια. Εἰς τὰ Σχολεῖα ταῦτα ἐδιδάσκοντο ἡ διαλεκτικὴ, ρητορικὴ καὶ ἠθικὴ, ἡ ἐρμηνεία πεζῶν καὶ ποιητῶν Ἑλλήνων ἔθνικῶν καὶ χριστιανῶν συγγραφέων, ἡ ἐρμηνεία τῆς Ἁγίας Γραφῆς κατὰ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἡ ἱστορία καὶ φυσικὴ καὶ τὰ λοιπὰ φιλολογικὰ μαθήματα. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος τῶν μαθημάτων ἐξηγῆται ἐκ τοῦ διδάσκοντος, ὅστις ἦτο συνήθως εἰς καὶ μόνος, ἔχων βηθρὸν ἕνα τῶν ἱκανωτέρων μαθητῶν. Τοιαῦτα Σχολεῖα ὑπῆρχον σχεδὸν εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἀνατολῆς κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα, εἰς τὸ Ἰάσιον καὶ τὸ Βουκουρέστιον, εἰς τὴν Βενετίαν καὶ τὸ Πατάβιον καὶ ὅπου ἀλλαχοῦ ὑπῆρχον ἀκμάζουσαι ἑλληνικαὶ παρειαί. Τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα καὶ τὸ αὐτὸ περίπου πρόγραμμα εἶχε καὶ τὸ ἐν Ρώμῃ ὑπὸ τοῦ Πάπα Γρηγορίου 17^{ου} ἰδρυθέν ἑλληνικὸν Κολλέγιον τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐμορφώθησαν πλεῖστοι Ἕλληνες.

Ἐκτὸς τῶν Σχολείων τούτων ὑπῆρχον καὶ αἱ λεγόμενα «Ἀκαδημαί», κατ' ὄνομα, κυρίως, διαφέρονται ἀπ' αὐτῶν. Ἀρχαιότερα δὲ ὑπῆρξεν ἡ Πατριαρχικὴ Ἀκαδημία ΚΠόλεως, τὴν ὁποίαν ἐνθέρμως ὑπεστήριξαν οἱ Πατριαρχοὶ ἀπὸ τοῦ Γενναδίου Σχολαρίου καὶ ἔξης. Οἱ διαπρεπέστεροι λόγιοι Ἕλληνες τοῦ 17^{ου} καὶ 18^{ου} αἰῶνος ὑπῆρξαν τροφίμοι ἢ διδάσκαλοι τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας. Μέγας προστάτης τῆς Ἀκαδημίας ὑπῆρξεν ὁ Πατριαρχὸς Κύριλλος Λούδαλλεϋς, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐδίδαξεν ὁ Θεόφιλος Κορυδαλλεϋς, πρῶτος εἰσαγαγὼν τὴν διδασκαλίαν τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων εἰς τὰ ἑλληνικὰ Σχολεῖα τῶν χρόνων ἐκείνων. Ἐπὶ τοῦ Λουκάρεως ἰδρῦθη καὶ τὸ πρῶτον Τυπογραφεῖον ἐν ΚΠόλει. Κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα ἰδρῦθησαν δύο ἄλλαι Ἀκαδημαί, ἡ ἐν Πάτρῃ ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ Μακαρίου Κα-

λογερά, τροφίμου τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας τῆς ΚΠόλεως, διατηρηθεῖσα μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 19^{ου} αἰῶνος, καὶ ἡ ἐν Ἀγίῳ Ὄρει Ἀκαδημία τὴν ὁποίαν ἐδόξασεν ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις.

Ὁ διαπρεπέστατος οὗτος κληρικός ἀντεπροσώπευσε τὰς νέας τάσεις ἐν τῇ ἑλληνικῇ παιδείᾳ, τῶν ὁποίων κέντρον ὑπῆρξαν αἱ Σχολαί τῶν Ἰωαννίνων. Ὁρθῶς δὲ ἔγραφε βραδύτερον ὁ Κωνσταντῖνος Κούμας, ὅτι εἰς τὰ Σχολεῖα τῶν Ἰωαννίνων χρεωστῆ ἡ Ἑλλάς τὴν ἀναγέννησιν τῆς παιδείας. Ἐξέχοντες διδάσκαλοι, τὸ πλεῖστον κληρικοί ὡς ὁ Βησσαρίων Μακρῆς, ὁ Γεώργιος Σουγδουρῆς, ὁ Ἀναστάσιος Παπαβασιλείου, ὁ Μπαλᾶνος Βασιλόπουλος καὶ ὁ κορυφαῖος πάντων Εὐγένιος Βούλγαρις, εἰσήγαγον τὴν διδασκαλίαν νέων μαθημάτων εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν Σχολείων καὶ βελτίωσαν τὰς διδακτικὰς μεθόδους. Πολλοὶ νέοι Ἕλληνες μετέβαινον τότε εἰς τὰ Πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης καὶ ἐπέστρεφον εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς διδάσκαλοι. Ἐν μέσῳ δὲ τοῦ μεγάλου ὄργασμοῦ, ὅστις κατέλαβε τοὺς Ἕλληνας κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα, τὴν πρῶτην θέσιν κατεῖχεν ἡ παιδεία. Ἄν ὑπῆρξε πόλις ἢ ἐξωτερικὴ ἑλληνικὴ παρουσία χωρὶς νὰ ἔχη ἐν ἡ δύο Σχολεῖα. Τῆς ἰδρύσεως δὲ, συντηρήσεως καὶ λειτουργίας αὐτῶν ἠγεῖτο πάντοτε ἡ Ἐκκλησία. Ἐλλόγιμοι Ἱεράρχαι καὶ ἄλλοι κληρικοὶ ἰδρουν ἢ ἐπροστάτευσαν Σχολεῖα καὶ ἐδίδασκοντο εἰς αὐτά. Τινὲς δ' ἐν προκεχωρηκίᾳ ἡλικίᾳ ἐδιδάσκοντο διὰ νὰ χρησιμεύουν ὡς διδάσκαλοι.

Ἐν τέλει τοῦ 18^{ου} καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ 19^{ου} αἰῶνος ἡ ἑλληνικὴ παιδεία εἴρε προστάτην ὄχι μόνον τὸν Ἀλή πασάν τῶν Ἰωαννίνων, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Σουλτᾶνον τῆς ΚΠ. Σελῆμ γ', ὅστις ἀνεγνώρισε τὸν Δημήτριον Μουρούζην ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας διορισθέντα γενικὸν διευθυντὴν καὶ ἐπόπτην τῶν ἑλληνικῶν Σχολείων καὶ Νοσοκομείων τῆς ΚΠόλεως. Ταῦτοχρόνως δὲ ἡ ἐν Ἀθήναις «Φιλόμουσος Ἐταιρεία» καὶ αἱ ἐν Ὁδησσῷ «Ἐταιρεία τῶν Ἑλλήνων ἀσφαλιστῶν» καὶ ἡ «Φιλόμουσος καὶ Φιλάνθρωπος Γραικικὴ Ἐταιρεία», ὡς καὶ ἡ ἐν Βιέννῃ διὰ τῆς προστασίας τοῦ Ἰωάννου Μουρούζη συσταθεῖσα «Ἐταιρεία» ἐπροστάτευσαν τοὺς εἰς τὰ Ἑθνωπαϊκὰ Πανεπιστήμια φωντῶντας Ἕλληνας σπουδαστάς. Κατὰ τὸ ἔτος 1817 ὑπῆρχον ἐν Εὐρώπῃ 120 τοιοῦτοι σπουδασταί. Συνέπεσε τότε ἡ δράσις τοῦ μεγάλου ἀναμορφωτοῦ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας Ἀδαμαντίου Κοραῆ, ὅστις προσέδωκεν εἰς τὴν καθόλου πνευματικὴν ζωὴν τῆς Ἑλλάδος νέαν δύναμιν. Ἐπῆνει δὲ ὁ Κοραῆς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὴν προστασίαν τῆς παιδείας. «Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἔγραψεν, ὡς εἰς κοινὴν μητέρα, εἶναι τὸ Γένος προσκεκολλημένον καὶ διὰ τὴν θρησκείαν καὶ διὰ τὴν μητρικὴν φροντίδα, τὴν ὁποίαν δείχνει καθ' ἡμέραν ὑπὲρ τῆς παιδείας τοῦ Γένους». Ὑπὸ τὰς ὀδηγίας τοῦ Κοραῆ διαπρεπεῖς λόγιοι κληρικοὶ, ὡς ὁ Νεόφυτος Βάμβας καὶ Θεόφιλος Κάιρης, ἀνέδειξαν λαμπρῶς τὰς Σχολὰς Χίου καὶ Κυδωνίων καὶ κατέστησαν αὐτὰς τέλεια ὑποδείγματα διὰ τὰς ἀπανταχοῦ ἑλληνικὰς Σχολὰς. Ἐπὶ κεφαλῆς δὲ τῆς καθόλου πνευματικῆς κινήσεως ἐκείνης ἵστατο ὁ μέγας Πατριαρχὸς Γρηγόριος ε', τροφίμος τῶν Σχολῶν τῆς πα-

τροίδος του Δημητσάνης και τῆς Πάτιμου. Μέγα μέρος τῆς πολυθνήτου δράσεώς του ἀφιέρωσεν ὁ Γρηγόριος εἰς τὴν ἐνίσχυσιν καὶ προαγωγὴν τῆς παιδείας. Βοηθούμενος δὲ ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Κοῦμα ἀνεθέωρσε τὸ Πρόγραμμα τῶν Σχολείων καὶ δι' Ἐγκλήτων του ἐζήτησε νὰ προφυλάξῃ τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῶν ἀνατρεπτικῶν ἰδεῶν τοῦ Ρουσσῶ καὶ τοῦ Βολταίρου καὶ τῆς Γαλλικῆς καθόλου Ἐπαναστάσεως. Ὁ Γρηγόριος ἐπανίδρυσεν καὶ ἀναδιοργάνωσε τὸ Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον, ἐπόφθασε δὲ νὰ ἐκδώσῃ ἱκανὰ βιβλία διὰ τὸν λαόν. Τὸ Τυπογραφεῖον ἐλειτούργει καὶ ἐν Κυθωνίαις.

Τὸ Πατριαρχεῖον τῆς ΚΠόλεως ἐπεξέτεινε τὴν ἐκπαιδευτικὴν του δρασίαν καὶ εἰς τὰς ἄλλας ὀρθόδοξους χώρας, διότι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Μόσχαν καὶ τὸν 17 αἰῶνα εἶχον ἀποσταλῆ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ΚΠόλεως Διονυσίου Μουσελίμη ὡς διδάσκαλοι ἰδρύσαντες Ἀκαδημίαν οἱ ἐκ Κεφαλληνίας διαπρεπεῖς κληρικοί ἀδελφοὶ Ἰωαννίκιος καὶ Σωφρόνιος Λεϊχοῦδαι. Ρωμοῦνοι, Σέρβοι, Βούλγαροι, ὅσοι μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 17 αἰῶνος εἶχον ἀναδειχθῆ ὡς λόγιοι ἄνδρες, ὑπῆρξαν τρόφιμοι ἑλληνικῶν Σχολείων. Πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον δὲ ΚΠόλεως ἠμιλλῶντο καὶ τὰ ἄλλα ἑλληνικὰ ἐκκλησιαστικὰ κέντρα, διότι καὶ ἐν Καίρῳ καὶ Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ ἐν Κύπρῳ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας ἰδρύοντο καὶ ἐλειτούργουν Σχολεῖα.

Ἀξιοσημεῖωτος ὑπῆρξεν ἡ δρασίς τῶν Ἑλλήνων Πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν γραμματικῶν. Διότι οὗτοι ὄχι μόνον Τυπογραφεῖα ἰδρύσαν, ὡς ὁ Δοσίθεος ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ ἐν Ἰασίῳ, ἀλλὰ καὶ σπουδαιότατα ἐξέδωκαν συγγράμματα αὐτοῦς τε καὶ ὁ διάδοχος του Χρῦσανθος Νουτάρᾶς, βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν φιλομεύσων Ἑλλήνων ἡγεμόνων τῶν παραδυναβείων Ἡγεμονιῶν, περισυνέλεγον δὲ καὶ χειρόγραφα καὶ κατήρτιζον τὴν Βιβλιοθήκην τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τοῦ Ἀγιοταφτικοῦ Μετοχίου τῆς ΚΠόλεως. Τὸ αὐτὸ ἔπραττον καὶ ἄλλοι κληρικοί καὶ ἰδίως οἱ μοναχοί, εἰς τὰς προσπάθειάς δὲ αὐτῶν πρὸς περισυλλογὴν χειρογράφων ὀφείλονται αἱ Βιβλιοθήκαι τῶν Μονῶν Σινᾶ, Πάτιμου, Ἀγίου Ὄρους καὶ ἄλλων, εἰς τὰς ὁποίας ἀπεθυσασθέντες πνευματικοὶ θησαυροὶ ἀνεκτίμητοι καὶ διεσώθησαν τὰ συγγράμματα οὐ μόνον τῶν χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐθνικῶν Ἑλλήνων συγγραφέων. Αἱ Βιβλιοθήκαι αὗται προκαλοῦσι σήμερον τὴν προσοχὴν τῶν ἐπιστημόνων πάσης ἐθνότητος.

Οὗτω λοιπὸν ἡ σύστασις καὶ διατήρησις τῶν Σχολείων καὶ ὁ καταρτισμὸς τῶν Βιβλιοθηκῶν, ἡ καθόλου πνευματικὴ ζωὴ καὶ κίνησις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοὺς βαρεῖς ἐκείνους χρόνους συνετελέσθησαν κατὰ θαυμάσιον ἀληθῶς τρόπον ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ὀρθοδόξου ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

Ο ΘΕΟΣ ΤΗΣ ΠΑΛ. ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Α'

Πρὶν ἢ ἐξετάσωμεν τὸν Θεὸν τῆς Παλ. Διαθήκης, ἦτοι τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ ἀντίληψιν τῶν ἀρχαίων ἔβραίων, σκόπιμον εἶνε νὰ βασανίσωμεν πρότερον τί λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ ὀρθολογισμὸς, ἀποφανόμενος ὅτι εὐρίσκει ἐν αὐτῷ τρεῖς κυρίας ἀτελείας, ἦτοι πρῶτον, ὅτι εἶνε *μεροληπτικὸς*· δεύτερον, ὅτι περιέχει *ἀνθρώπινον στοιχεῖον*· καὶ τρίτον, ὅτι ἔχει *ἠθικὰς ἀτελείας*.

1. Οὕτω, ἐν σχέσει πρὸς τὴν *μεροληψίαν* τοῦ Θεοῦ τῶν Ἑβραίων λέγεται, ὅτι εἶνε ἀπίστευτον τὸ ὅτι ὁ Θεός, ὅστις εἶνε Θεὸς τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκλέξῃ ἐν μοναδικῶν ἔθνος, τοὺς ἔβραίους, διὰ νὰ τοὺς καταστήσῃ ἰδιαιτέρως εὐνοουμένους του, κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ φερομένη προσηλυτικὴ αὐτοῦ νὰ τοὺς ἐμφανίσῃ ὡς λαὸν ἁγίον οἰκτρῶς ἀπέτυχε. Ἄλλως τε αὐτὸ τὸ γεγονός ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἐπίστευσαν ὅτι ὁ Ἰεχωβά ἦτο ὁ ἰδικὸς των Θεὸς ἀποδεικνύει ὅτι τὸν ἐθεώρουν ὡς ἄπλοῦν ἐθνικὸν θεόν, ἔχοντα πρὸς αὐτοὺς σχέσιν ὁποῖαν καὶ οἱ ἄλλοι θεοὶ πρὸς τὰ ἔθνη των.

Ἄλλὰ πᾶσα ἀποκάλυψις ὑπονοεῖ κάποιαν *μεροληπτικότητα* πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἢ τὸ ἔθνος εἰς τὸ ὁποῖον ἐδόθη· μολοντί δὲν εἶνε ἀπ' αὐτῆς κυρίως τῆς ἐπόψεως ἀπίστευτος. Διότι καὶ τὰ ἄλλα τοῦ Θεοῦ χαρίσματα δὲν παραχωροῦνται ἀμερολήπτως. Ἀπ' ἐναντίας, ἡ εὐχαρίστησις καὶ ὁ πόνος, ἡ εὐτυχία καὶ ἡ θλίψις, οὐδέποτε κατανέμονται ἐξ ἴσου ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ. Ὅ,τι φαίνεται ὡς μεροληψία καὶ εὐνοία, εἶνε ὁ κανὼν παντοῦ, καὶ τοῦτο χωρὶς νὰ φαίνονται ὅτι τὰς ἀξίουν ἐκείνοι πού τὰς ἀπολαμβάνουν. Ἄν δὲ ἐπρόκειτο νὰ ἐκλεγῆ εἰς λαὸς, δὲν ὑπάρχει βεβαίως λόγος νὰ μὴ ἦτο ὁ ἔβραϊκός, διότι οἱ ἔβραῖοι ἐφαίνοντο ἔχοντες εἰδικὴν τινα κλίσιν πρὸς τὴν θρησκείαν καθ' οἷον ἀκριβῶς τρόπον οἱ Ἕλληνες πρὸς τὴν τέχνην· ἐὰν δὲ αὕτη δὲν προήρχετο ἐκ τοῦ ὅτι εἶχον λάβει μίαν θεῖαν ἀποκάλυψιν, πάντως τοὺς κατέστησεν ἔθνος εἰδικῶς κατὰλληλον νὰ λάβῃ τοιαύτην. Οὐδὲ καὶ ἡ οὕτω καλουμένη μεροληψία αὕτη δύναται νὰ νοηθῆ ὡς ἐπιείκεια πρὸς τοὺς ἔβραίους ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς παραβλέψεως τῶν σφαλμάτων των. Ἀπ' ἐναντίας, ὁ Θεὸς ἐμφανίζεται δι' ὅλης τῆς Π. Δ. ὡς μεμφόμενος καὶ τιμωρῶν αὐτοὺς διὰ τὰς ἁμαρτίας των, ὡς πράττει καὶ διὰ τὰ λοιπὰ ἔθνη.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν *ἀποτυχίαν* τοῦ ἀπέναντι τῶν Ἑβραίων σκοποῦ τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι τοῦτο εἶνε ἐν μέρει μόνον ἀληθές. Ἀναμφιβόλως οἱ ἔβραῖοι ἦσαν ἐν τῷ συνόλῳ των ἐν ἔθνος ἁμαρτωλόν, οὔτε χειρότεροι ὅμως ἦσαν, ἀλλ' οὔτε καὶ τόσον κακοὶ ὅσον τὰ περὶ αὐτοὺς γειτονικά ἔθνη· μόνον τὸ γεγονός ὅτι ἦσαν ὁ ἐκλεκτὸς λαὸς ἔκαμεν ὥστε αἱ ἁμαρτίαι των νὰ φαίνωνται τόσον σοβαραῖ. Εἶχον ἐλευθέραν βούλησιν, ὡς καὶ σήμερον ἔχουν οἱ ἄνθρωποι· ἂν δὲ προετίμησαν νὰ κάμουν κακὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας των καὶ νὰ πράττουν κακῶς, δὲν ἦτο βέβαια τοῦ Θεοῦ λάθος.

Ἐπειτα δέ, τὸ ἔβραϊκὸν ἔθνος δὲν ἐξελέγη χάριν τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλὰ χάριν τῆς ἀνθρωπότητος, τοῦτο

δὲ ρητῶς εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐδηλώθη : «καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς» (Γεν. ιγ', 3). Δὲν ἐξέλεξε μὲν λοιπὸν ὁ Θεὸς τοὺς ἔβραίους, ἀπέρριψε δὲ τὰ ἄλλα ἔθνη ἀλλὰ ἐξέλεξε τοὺς πρώτους ἵνα δι' αὐτῶν εὐλογηθῆσιν καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη. Ἐξ ἀρχῆς ἦδη ὁ σκοπὸς τοῦ Θεοῦ ὑπῆρξεν ἡ θρησκευτικὴ εὐδαιμονία τοῦ ὅλου κόσμου, οἱ δὲ ἔβραιοὶ ἀπλῶς ὑπῆρξαν τὸ μέσον τὸ ὅποιοι ὁ Θεὸς ἐξέλεξε πρὸς πραγματοποίησίν του. Πράγματι δὲ ὁ σκοπὸς οὗτος κατὰ μέγα μέρος ἐπετελέσθη, διότι, ὅσονδῆποτε κἂν ὑπῆρξεν ἀμαρτωλὸν τὸ ἔβραϊκὸν ἔθνος, διετήρησεν ὅμως καὶ παρέδωκε τὴν θεϊαν ἀποκάλυψιν, ἡ δὲ Παλ Διαθήκη ἀπομένει, καὶ πάντοτε θὰ ἦνε, ὁ μόνιμος καὶ ἀνεκτίμητος θησαυρὸς τῆς θρησκείας.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν περὶ ἐθνικοῦ Θεοῦ ἔνστασιν παρατηρητέον ὅτι, ἐὰν οἱ ἔβραιοὶ ἐθεώρουν τὸν Ἰεχωβά ὡς ἀποκλειστικῶς ἰδικὸν τῶν Θεῶν, τοῦτο ἔπρατον ἀπλῶς διότι τοὺς ἐξέλεξε ἰδικῶς ἵνα ἦνε ἰδικὸς τοῦ λαοῦ. Εἶχε λοιπὸν τὴν δύναμιν τῆς ἐκλογῆς καί, ἂν ἤθελεν, ἠδύνατο νὰ ἐκλέξῃ ἕνα ἄλλον λαόν, καὶ νὰ ἦνε οὐχὶ ἀπλῶς εἰς ἀπλοὺς ἐθνικὸς Θεός, ἀλλ' ὁ Θεὸς πάντων τῶν ἐθνῶν μετὰ τὴν δύναμιν νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ αὐτῶν. Ἀκριβῶς δὲ τοιοῦτό τι ὑποστηρίζεται πολλαχοῦ τῆς ἁγ. Γραφῆς (π.χ. Ἐξῆδ. ιθ, 5. Ἦσ. λζ', 16 κλ.).

Τὸ συμπέρασμά μας εἶνε ὅτι ἡ δῆθεν μεροληψία ὑπὲρ τῶν ἔβραίων, ἐπισταμένως ἐξεταζομένη, δὲν παρουσιάζει μεγάλην δυσκολίαν. Συντόμως εἰπεῖν, ἐὰν ἐν γένει ἐδόθη μία ἀποκάλυψις, πάντως θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκλεγοῦν μερικὰ ἄτομα νὰ τὴν λάβουν· ἐὰν ἐδόθη βαθμιαίως (αἱ δὲ μέθοδοι τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ φύσει πάντοτε εἶνε αἱ τῆς βαθμιαίας ἀναπτύξεως), οἱ ἄνθρωποι οὗτοι θὰ ἀνῆκον πιθανῶς εἰς ἕν ἔθνος· ἐὰν δὲ ἐπρόκειτο νὰ ἐκλεγῆ ἕν ἔθνος, δὲν ὑπάρχει λόγος διατί τοῦτο νὰ μὴ ἦτο τὸ ἔβραϊκόν. Ἐὰν δὲ οἱ ἔβραιοὶ ἐξελέγησαν διὰ νὰ μεταδώσουν τὴν θεϊαν ἀποκάλυψιν εἰς τὸν κόσμον εὐρύτατα, ὁ σκοπὸς ἐπληρώθη τελείως, ἀφοῦ σήμερον ἡ Παλ Διαθήκη εἶνε διεσκορπισμένη ἀνὰ σύμπαντα τὸν κόσμον εἰς ἑκατομμύρια ἀντιτύπων καὶ εἰς ὑπερκεκατὸν γλώσσας.

2. Ἡ ἄλλη προσαγομένη δυσκολία συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἡ ἔβραϊκὴ περὶ τοῦ Θεοῦ ἰδέα εἶνε καθ' ὅλοκληρίαν ἀνθρωπίνη, ἀφοῦ ὁ Θεὸς παρίσταται ὡς εἰς μέγας ἀνθρώπος, μετὰ μορφήν ἀνθρωπίνην, μετὰ αἰσθήματα, κατηγορήματα καὶ ἀτελείας ἀνθρωπίνους. Ἐχει π.χ. χεῖρας καὶ βραχίονας, ὀφθαλμοὺς καὶ ὄτια· ἄλλοτε χαίρει καὶ ἄλλοτε θλίβεται, ὀργίζεται ἢ εἶνε ζηλότυπος· κινεῖται ἀπὸ μέρους εἰς μέρος, ἐνίστε δὲ καὶ μεταμέλειται δι' ὅτι ἔπραξε, δεικνύον—τάχα—διὰ τούτου τοῦ τρόπου ἔλλειψιν προορατικότητος. Ὅλα αὐτὰ—λέγουσιν—εἶνε ὅλως διόλου ἀσυμβίβαστα πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ πνευματικοῦ, πανταχοῦ παρόντος καὶ πανσόφου Θεοῦ τῆς φύσεως.

Ἄλλὰ πρῶτον, κατ' ἀνάγκην ὀφειλομένον νὰ χορημοποιῶμεν ἀναλογίας τινὰς ὁμιλοῦντες περὶ τοῦ Θεοῦ, αἱ δὲ ἀνθρώπινα ἀναλογίαι εἶνε ὄχι μόνον αἱ εὐνοητότεραι, ἀλλὰ καὶ αἱ ἐλάχιστα ἀνοίχθαι καὶ ἀπροσάρμοστοι, ἀφοῦ, ὡς εἶδομεν, ὁ ἀνθρώπος ὁ-

μοιάζει πρὸς τὸν Θεὸν ὡς προσωπικὸν καὶ ἠθικὸν ὄν. Ὡστε ἡ παρομοίωσις τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀνθρώπον δὲν εἶνε ἴσος ὑποβιβαστική, ὡς θὰ ἦτο ἡ παρομοίωσις τοῦ πρὸς τὰς δυνάμεις τὰς φυσικάς. Αἱ τοιαῦται λοιπὸν ἐκφράσεις δέον πάντοτε νὰ θεωροῦνται ὡς ἀνθρώπινα ἀναλογίαι, αἱ ὁποῖαι δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνονται κατὰ γράμμα.

Δεύτερον, εἶνε φανερόν ὅτι πολλοὶ ἔβραιοὶ συγγραφεῖς κατ' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν τρόπον τὰς ἐξελάμβανον, διότι ἀλλαχοῦ περιγράφουν τὸν Θεὸν εἰς γλῶσσαν πολὺ ὑψηλὴν, ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω. Τοῦτο δὲ ἐπιβεβαιοῦται σαφῶς ὑπὸ τοῦ ἀξιοσημειώτου γεγονότος, ὅτι οἱ ἔβραιοὶ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἄλλα ἀρχαῖα ἔθνη, δὲν ἐχρησιμοποιοῦν εἰδωλὸν ἢ παραστάσι τῶν Θεῶν τῶν. Εἰς τὸ βάθος τοῦ ναοῦ ὑπῆρχον τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων μετὰ τὴν κιβωτὸν τῆς Διαθήκης μετὰ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ, οὐδεὶς ὅμως ἐκάθησεν ἐπ' αὐτοῦ. Εἰς κενὸν θρόνον ἦτο ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ ταύτης. Ὁ Ἰεχωβάς τῶν ἦτο ἀόρατος Θεός, ἀπαράστατος δι' ἀνθρωπίνης ἢ ἄλλης μορφῆς· καὶ μόνον δὲ τοῦτο θὰ ἦτο ἐπαρκὴς ἀπάντησις εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἀντίρρησιν. (W. T.)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἐπάνοδος.

Εἶνε ἀξία ἰδιαζούσης ὅλως προσοχῆς ἡ πρόσφατος ἐγκύκλιος τοῦ κ. ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας πρὸς τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς λειτουργοὺς τοῦ κράτους, δι' ἧς καθυστεροῦν τὴν ἀπὸ τῶν νομοσχεδίων τῆς προῆς ἐξαιτίας ἀναστατώσεως τὴν ἐκπαιδευτικὴν τῶν ἐλληνοπαίδων περιπέτειον «ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως» παράλειψιν τῆς ἠθικῆς, θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς μορφώσεως τῶν μαθητῶν. Τὰς ἀρχάς, ὑφ' ὧν ἐνεπνέετο ἡ μεταρρυθμίσις ἐκεῖνη, πολὺ δικαίως ἢ ὑπουργικῆ ἐγκύκλιος χαρακτηρίζεται ὡς «ἀναφομοιωτὰ συνονθυλεύματα ἐκτροπῶν νεωτερικῶν» ἀπαρτίζοντα μίαν ἰδεολογίαν, τῆς ὁποίας σήμερον δρέπομεν τοὺς θλιβεροὺς καρποὺς ἐκδηλωθέντας ἐν τῇ τελευταίᾳ κατὰ τῆς πατρίδος ἀνταρσία, ἡ κατὰ τὴν ὁποίαν πάλῃ εἶχε καὶ τὸν χαρακτῆρα «ἀγῶνος ἀντιθέτων ψυχασυνθέσεων καὶ διανοητικότητων». Καὶ ὁ ἐλληνικὸς κόσμος χαίρει ἀκούων τὸν ὑπουργὸν τῆς Παιδείας διαβεβαιοῦντα, ὅτι «τὰ ἐθνικὰ μας ἰδανικά, ἐκδιωχθέντα τῶν βωμῶν καὶ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον περιφρονηθέντα, ἐπανῆλθον εἰς τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν» καὶ ὅτι «αἱ μεγάλαι ἀξίαι τῆς θρησκείας, τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς πατρίδος θὰ ἀποτελοῦν ἐφεξῆς τὴν βάρθρα τοῦ ψυχικοῦ μας περιεχομένου», καὶ συμβουλεύοντα τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς λειτουργοὺς νὰ ἀποβοῦν «θεματοφύλακες καὶ τροφοὶ τῶν ἐθνικῶν ἰδανικῶν, νὰ βαπτίσουν τὴν ἑλληνικὴν νεότητα εἰς τὴν πίστιν καὶ νὰ τὴν ὀδηγήσουν ὅπου αἱ ἐθνικαὶ παραδόσεις τὴν καλοῦν».

Τὸ Κράτος καὶ τὸ Βατικανόν.

Εἰς τὰ δύο τελευταῖα τεύχη τοῦ περιοδικοῦ «Ἐργασία» ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον δύο ἄρθρα ἐπὶ τῆς γνωστῆς ἐγκυκλίου τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων περὶ τῆς δῆ-

θεν λατινικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν («Ἐκκλησία» ἀρθ. 4), τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ κ. Δελένδα ἀνααιρετικὸν τάχα τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ φύλλῳ προδημοσιευθέντος ἄρθρου—ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἐν λόγῳ ἐγκυκλίου («Ἐκκλησία» ἀρθ. 7)—τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ἀ. Ἀλιβιζάτου, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ δευτέρου, ἀπαρητητικὸν εἰς αὐτό. Ὁ κ. Δελένδας διαφωνίας πρὸς τὸν κ. Ἀλιβιζάτου, ἐνόμισε δι' ἡδύνατο νὰ διαείσῃ τὴν βάσιν τῆς ἐν λόγῳ ἐγκυκλίου διὰ τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ ὅτι ἡ ποιμαστικὴ τῆς Ἐκκλησίας φροντὶς χωρεῖ εἰς τὰς διαφορὰς αὐτῆς ἐνεργείας ὅλως ἀνεξαρτήτως τῶν κρατικῶν ἀντιλήψεων καὶ ἀπόψεων, οὐδαμῶς ἐπ' αὐτῶν ἐπηρεαζομένη. Ἄλλ', ὡς ὀρθῶς ἀντιλέγει ὁ κ. Ἀλιβιζάτος, ἡ ἀρχὴ αὕτη κατ' ἀρχὴν ὀρθή, δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, ἥτοι ἐν τῇ ἀπέραντι τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους θέσει τοῦ κλήρου τῶν ἐν αὐτῷ ὁπαδῶν τοῦ καθολικοῦ δόγματος. Ἡ σχέσις αὕτη εἶνε ἐρρυθμισμένη ὑπὸ συνθηκῶν δημιουργησασῶν ἐν ὀρισμένῳ status, μίαν νομικὴν πραγματικότητα, καθ' ἣν δὲ χρόνον τὸ κράτος διὰ τοῦ συνταγματικοῦ αὐτοῦ χάριτος καὶ τῶν νόμων του ρυθμίζει τὰς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἐπικρατουσῆς καὶ ἐπ' αὐτοῦ προστατενομένης ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, θὰ ἦτο παράλογον νὰ παρῶσχη ὅταν οἱ καθολικοὶ κύκλοι ἀξιοῦσιν ἀσιδοσίαν εἰς μικρὸν μειονότητα, ἀξιοῦσιν τὸ δικαίωμα τῆς ἀνθαιρέτου ἀυτοδιαθέσεως κατὰ πλήρη ἀγνόησιν τοῦ καθολικοῦ κύρους τοῦ κράτους καὶ τῆς ἐννοίας τῆς δημοσίας τάξεως. Κατὰ τίνα δὲ λόγον θὰ ἐπιτρέπεται εἰς τὴν ἐν λόγῳ μειονότητα νὰ διεκδικῇ ἐν τῷ κράτει προνομιακὰ δικαιώματα οὐ μόνον ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐν αὐτῷ ἐμπολιτενομένας μειονότητας, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ αὐτὴν ταύτην τὴν ἐν αὐτῷ μερίστην, τὴν σχεδὸν πανελλήμιον ὀρθόδοξον πλειονότητα, ἥτις μάλιστα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Συντάγματος ὁμολογεῖται ὡς ἡ θρησκεία καὶ Ἐκκλησία τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους; Τὸ παράδοξον τῶν ἀντιλήψεων τοῦ κ. Δελένδα ἐλέγχεται καὶ ἄλλως ὑπὸ τοῦ κ. Καθηγητοῦ ὡς πρὸς τὴν ἐννοίαν τοῦ γνωστοῦ πρωτοκόλου τοῦ 1830 καὶ ὡς πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ ἐν Ἑλλάδι δυτικοῦ κλήρου εἰς τὰς ἐπ' αὐτοῦ καθωρισμένας θέσεις. Ὁ κ. Καθηγητὴς εὐλόγως ἀμφισβητεῖ τὴν προστιδομένην εἰς τὸ πρωτόκολλον τοῦτο ἐννοίαν, καθ' ἣν ἡ Παπικὴ Ἐκκλησία ἡδύνατο τάχα καὶ παρὰ τὸ πρωτόκολλον νὰ ἰδρῶσῃ ἀνθαιρέτως καὶ ἄλλας, ἔξω τῶν ἐν αὐτῷ ἀναφερομένων, ἐπισκοπίας, διότι οὔτε ἐκ τοῦ κειμένου αὐτοῦ οὐδαμῶς ἐξάγεται τοιοῦτον δικαίωμα. Ἐξ ἄλλου δέ, ἐνῶ πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ εἰς τὰς τεθεσπισμένας δημοσίας θέσεις καθιστάμενοι ἐγκαθίστανται εἰς αὐτὰς τῇ ἐπινεύσει καὶ ἐγκρίσει τοῦ κράτους διαδηλουμέναις ἐν τῇ ἐνώπιον τῆς δημοσίας ἀρχῆς δοκιμασίᾳ ἢ—προκειμένου περὶ τῶν κληρικῶν—διαβεβαιώσεως κατὰ τίνα λόγον ἀξιούται ὅπως ἐξαιρῶνται τῆς θεμελιώδους ταύτης διὰ συντεταγμένου κράτος ὑποχρεώσεως μόνον οἱ παπικοὶ κληρικοὶ, εἰς τὰς θέσεις των μάλιστα διοριζόμενοι ἐπὶ ἔξω τοῦ κράτους τελοῦσης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, πολλῶ δὲ μᾶλλον κληρικοὶ διοριζόμε-

νοι ἔξωθεν εἰς ἀνυπάρχοντες θέσεις, κατασκευαζομένας ἀνθαιρέτως καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν ὑπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Ἐν γένει πάσας τὰς θέσεις τοῦ ἀντιρωτικοῦ ἄρθρου ὁ κ. Καθηγητὴς ἀνατρέπων δι' ἰσχυρῶν ἐπιχειρημάτων ἀποδεικνύει τὴν ἐφ' ἧς βασιζόνται ἀρχὴν ὡς τελείως ἄσχετον καὶ ἀνεφάρμοστον εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, καλὸν δὲ εἶνε νὰ ἀντιληφθῶσιν ἐπὶ τέλους οἱ κληρικοὶ κύκλοι τῶν ἐν Ἑλλάδι καθολικῶν δι' ἀναβιοῦσιν ἐν κράτει συντεταγμένῳ καὶ ἀποιελεῖ τοῦλάχιστον ἑλλειψιν στοιχειώδους ὀρθοφροσύνης ἢ ἀξίωσης νὰ τεθῶσιν ὑπεράνω καὶ τοῦ κυριάρχου κράτους καὶ τῆς κατὰ τὸ α' ἄρθρον τοῦ ἑλληνικοῦ συντάγματος «ἐπικρατουσῆς» ἐν Ἑλλάδι θρησκείας καὶ ἐκκλησίας καὶ νὰ ἀπαιτῶσιν αὐτοῖς, οἱ ἀπὸ τε καταγωγῆς καὶ παιδεύσεως καὶ ἀγωγῆς καὶ νοστοροπίας κατ' ἀρχὴν φορεῖς τοῦ ὑπερβαλλόντως μάλιστα νομιστικοῦ πνεύματος τῆς ἐννοίας τῆς ὀργανώσεως, τῆς τάξεως καὶ τῆς αὐστηρᾶς πειθαρχίας, νὰ παραβαίνωσι τοὺς νόμους καὶ νὰ ἐπιτηδεύωσιν ἄγνοιαν συμβάσεων ἢ παρανόσιν πρωτοκόλλων, οὕτω δὲ νὰ γεννῶσιν ἀφορμὰς παρεξηγήσεων πρὸς τὰς ὁποίας εἶνε ὅλως ξένη ἢ παρ' ἡμῖν ἀσπαζομένη τὰ δόγματα τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας ὁμογένεια.

*

Δύο κινήσεις παρατηροῦνται σήμερον ἐν Γερμανίᾳ, ἡ τῶν «γερμανῶν χριστιανῶν» (Glauben - Bewegung Deutsche Christen) καὶ ἡ τῶν «νεοπαγανικῶν, νεοεθνικῶν» γερμανῶν (Deutsche Glaubens - Bewegung), ὑπὸ πολλῶν δὲ συγγένων πρὸς ἀλλήλας συνειρῆς τῶν τοληρῶν «μανιφέστων» τινῶν ἐκ τῶν θιασωτῶν τῆς πρώτης κινήσεως. Οἱ τῆς δευτέρας κινήσεως ἔχουν ἴδιον σύμβολον πίστεως, σύμβολον τῶν «νέων ἐθνικῶν», εἰς τὸ ὁποῖον περιλαμβάνονται ἡ ἀπόλυτος ὑπαγωγή τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τὸ Κράτος, ὁ ἀποκλεισμός τῶν μὴ ἀρίων ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, ἡ θεοποίησις τῶν ἐννοιῶν τοῦ ἔθνους, τῆς φυλῆς καὶ τοῦ αἵματος, ἡ ἀποδοχὴ «γερμανικοῦ θεοῦ» κλ. Ἐξ ἄλλου, οἱ ἰσχυρότεροι τῶν θιασωτῶν τῆς κινήσεως τῶν «γερμανῶν χριστιανῶν», ὁποῖος, φέρ' εἰπεῖν, ὁ ἐπίσκοπος Grüner, διακηρύττουν ὅτι ἐν τῷ Χίτλερ ἐγένετο τὸ «πλήρωμα τοῦ χρόνου» διὰ τὸν νεογερμανικὸν λαόν, ὅτι ὁ ἐθνικοσοσιαλισμὸς ἀποτελεῖ θετικὸν καὶ συγκεκριμένον χριστιανισμόν, ὅτι ὁ Χίτλερ εἶνε «ἡ ὁδὸς τοῦ Πνεύματος καὶ ἡ θεία βούλησις διὰ τὴν χριστιανικὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ γερμανικὸν ἔθνος», ὅτι ἕκαστος δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὀφείλει νὰ καταστῇ ὁρῶν ἐθνικοσοσιαλιστής, ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχη «εἰς ἀρχηγός, μία βασιλεία, εἰς λαός, μία Ἐκκλησία». Κατὰ τοὺς «γερμανοὺς χριστιανοὺς», ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτεται διὰ δημιουργημάτων περικομισμένων διὰ δημιουργικῆς δυνάμεως, τοιαῦτα δ' εἶνε ἡ οἰκογένεια, ἡ φυλὴ, ὁ λαός, τὸ κράτος καὶ ἡ αὐθεντία, ὡς καὶ ὁ πολιτισμός, ἡ πείρα καὶ ὁ λόγος. Εἰς τῶν ἡγετῶν των, ὁ ἐν Gettingen καθηγ. Ἐμμ. Hirsch, ἐν συγγράμματι του βεβαίως, ὅτι ὁ Θεὸς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐχειρωγῶσῃ τὸν γερμανικὸν λαόν δούς εἰς αὐτὸν νέαν ρώμην καὶ ἀναγέννησιν ζωῆς πέμψας εἰς αὐτὸν τὸν πόθον νὰ πραγματώσῃ τὴν ἐνότητα τῆς φυλῆς. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ προστασταντικὴ ἐκκλησία ὀφείλει νὰ ὑπαχθῇ ὑπὸ τὴν ἀναγέννησιν διὰ νὰ δυναθῇ νὰ ἐκτελέσῃ τὸν ρόλον τῆς ἐν τῇ συγχρόνῳ Γερμανίᾳ. Κατὰ τὸν Hirsch, ὁ Θεὸς εἶνε ὁ κύριος τῆς ἱστορίας, «θεολογία δέ, ἡ ὁποία παραμένει στατικὴ ὡσεὶ τίποτε νὰ μὴ συνέβῃ, εἶνε βλάσφημος». Τὸ εὐαγγέλιον πρέπει νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν «συγκεκριμένην» θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς θέτει καθ' ἐκάστην τὸν ἱεροκήρυκα καὶ τὸν μαθητὴν».

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος συνήλθεν εἰς τὰς δύο τακτικὰς συνεδριάσεις κατὰ τὴν λήξαν ἐβδομάδα, ὡσαύτως δὲ συνήλθε καὶ τὸ Πρωτόδικον Δικαστήριον χθὲς Παρασκευῇ.

— Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως Ἰσακίμ προσελθὼν ἀνέλαβεν ἀπὸ τῆς παρελθούσης Τρίτης (2 Ἀπριλίου) τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, ὡς τακτικοῦ μέλους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καθιερώθη ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σάμου Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Γ. Σωτηρίου, Ἀν. Ὁρλάνδου, Ἀκαδημαϊκῶν, καὶ Ζ. Παπαντωνίου Διευθυντοῦ τῆς Πανακροθῆκης, πρὸς παρακολούθησιν τῆς Ἀγιογραφίας ἐν τοῖς ναοῖς καὶ τὴν ἐκδοσὶν τοῦ Ἀγιογραφικοῦ Λευκάματος.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐχορήγησε τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως μνησίαν ἀδειαν ἀπουσίας εἰς Ἀθήνας διὰ λόγους ὑγείας, τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Θήρας μνησίαν παράτασιν τῆς ἀδείας του ἀπουσίας εἰς Ἀθήνας λόγῳ τῆς ἐπιδηουμένης ἡμέρα τῆ ἡμέρα ὑγείας τῆς μητρὸς του, τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Θεσσαλιώτιδος ὀκταήμερον ἀδειαν ἀπουσίας εἰς Ἀθήνας δι' ὑπηρεσιακούς λόγους, τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Σπάρτης ὀκταήμερον ἀπουσίας εἰς Ἀθήνας, δι' οἰκογενειακούς λόγους, καὶ τῷ Σεβ. Λευκάδος καὶ Ἰθάκης πενθήμερος ἀδεία ἀπουσίας δι' Ἀθήνας διὰ λόγους ὑγείας.

— Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Παραμυθίας ἀνεκοίνωσε τῷ Ἱερᾷ Συνόδῳ τὴν εἰς πρεσβύτερον χειροτονίαν τοῦ Κωνσταντίνου Καλιαμούρη Ἀντωνίου, ὡς ἐφημερίου τῆς παραμεθορίου ἐνορίας Σκουπίτσας.

— Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πατρῶν ἀνεκοίνωσε τῷ Ἱερᾷ Συνόδῳ, ὅτι μετὰ νόμιμον ἐκλογὴν ἐτοποθέτησεν ὡς ἐφημέριον τῆς διὰ τῆς παραίτησεως τοῦ ἱερέως Λεωνίδου Μουστακιά λόγῳ γήρατος καὶ ἀσθενείας κενωθείσης ἐνορίας Κάτω Αἰλισσοῦ τὸν αἰδεσ. ἱερέα Σπυρίδωνα Γαρούφην ἐφημέριον Ταρσῶν Κορινθίας κανονικῶς ἀπολυθέντα παρὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κορινθίας.

— Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ἀνεκοίνωσε ὡσαύτως τῷ Ἱερᾷ Συνόδῳ, ὅτι συμφώνως τῷ νόμῳ λόγῳ γήρατος καὶ ἀσθενείας ἀπελύθη τῶν ἐφημεριακῶν του καθήκοντων ὁ ἐφημέριος Μάκρης αἰδεσ. ἱερεὺς Θεόδωρος Δημόπουλος.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος μετὰ τὴν διὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φθιώτιδος υποβληθεῖσαν αὐτῇ ἀναφορὰν τοῦ ἡγουμένουσυμβουλίου τῆς ἱ. μονῆς Ἀγάθωνος ἐνέκρινε τὴν ἀνταλλαγὴν ἀγροῦ τῆς μονῆς πρὸς ἀνέγερσιν σχολείου.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος μετὰ σχετικὴν πρότασιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πολυανῆς ἐνέκρινε τὴν εἰς ἱερέα χειροτονίαν τοῦ Ἀναστασίου Παπαγεωργίου Ζαφειριάδου διὰ τὸ ξενόφωνον χωρίον Πικρολίμνην.

Ἐπίσης καὶ μετὰ πρότασιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως ἐπέτρεψεν ἡ Ἱ. Σύνοδος τὴν εἰς ἱερέα χειροτονίαν του Σάββα Παπαδοπούλου διὰ τὸ ξενόφωνον χωρίον Λεύκην.

Τὸ Ὑπουργεῖον Θρησκευμάτων καὶ Παιδείας ἀνεκοίνωσε τῷ Ἱ. Συνόδῳ, ὅτι διὰ Π. Δ. ὁ συναικισμὸς Ταχίου Θηβῶν, ἀποσπῶμενος τῆς ἐνορίας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἀποτελεῖ ἰδίαν ἐνορίαν μὲ ἐνοριακὸν ναὸν τὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

Ἡ Ἱ. Σύνοδος μετὰ τὴν υποβολὴν αὐτῇ διὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Βεργίας καὶ Ναούσης προτάσεως τοῦ ἡγουμένουσυμβουλίου τῆς ἱ. μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου, ἐπέτρεψε τὴν διὰ δημοπρασίας ἐκποιήσιν ἐνὸς ὑδρομύλου τῆς μονῆς καὶ τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ δι' ἑτέρου προσδοφόρου ἄστικοῦ κτήματος.

— Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαντινείας ἀνεκοίνωσε τῷ Ἱ. Συνόδῳ ὅτι διώρισε κατὰ μετάπεμψιν προσωρινὸν σύμβουλον τῆς ἱ. μονῆς Παλασπαναγιάς τὸν μοναχὸν τῆς ἱ. μονῆς Γοργοπηκίου Γρηγόριον Μιχαλόπουλον ἀντὶ τοῦ Γερμανοῦ Τρυποσκούφην.

Τῇ παρελθούσῃ Δευτέρᾳ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου ὁ ἡγηγητὴς τῆς Ἱστορίας τῶν

Θρησκευμάτων κ. Λεωνίδας Φιλιππίδης εἶπε τὸ ἐναρκτήριο αὐτοῦ μάθημα, ὁμιλήσας περὶ τῆς Ἱστορίας τῶν θρησκευμάτων ὡς ἐπιστήμης. Παρήσαν ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μετὰ μελῶν τῆς Ἱ. Συνόδου, ὁ Πρύτανης, οἱ Καθηγηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ πλήθος πολὺ φιλομούσων, χειροκροτησάντων θερμῶς τὸν νέον ὑφ'ηγητὴν μετὰ τὸ πέρας τοῦ μαθήματος.

— Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σάμου κ. Εἰρηναῖος κατὰ προχθεσινὴν συνεδρίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κατήγγειλεν ὅτι οἱ παλαιοήμερολογεῖται κατέλαβον διὰ τῆς βίας τὰς ἐκκλησιαστικὰς Πύργου καὶ Νέου Καρλοβασίου τῆς ἐπαρχίας του ἐκδιώξαντες τοὺς κανονικοὺς ἱερεῖς. Κατόπιν τούτου ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀπέστειλεν ἐγγράφον πρὸς τὰ ὑπουργεῖα τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ Παιδείας, διὰ τοῦ ὁποῦ παρακαλοῦνται ὅπως ληφθῶσι τὰ δεόντα πρὸς ἐπιβολὴν τῆς τάξεως καὶ ἐπαναφορὰν τῶν κανονικῶν ἐφημερίων.

Τῇ 28 Μαρτίου περὶ ὥραν 9 π. μ. καὶ μετὰ τὴν θεῖαν λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων δώρων ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως Ζακύνθου συνήλθε σύμμας ὁ ἱερὸς Κλήρος τῆς Μητροπόλεως Ζακύνθου εἰς συνέδριον κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζακύνθου κ. Χρυσοστόμου. Μετὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ Συμβουλίου, ἀπετελεσθέντος ὑπὸ τοῦ Παν. Ἀρχιμ. κ. Δανιὴλ Γιγάντε, ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Διονυσίου, τοῦ ἱεροκήρυκος τοῦ νομοῦ κ. Νικολ. Ἀβούρη, τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου καὶ διευθυντοῦ τῶν μητροπολιτικῶν Γραφείων δημοδιδασκάλου κ. Διονυσίου Μπονίκο, τοῦ δημοδιδασκάλου καὶ ἐφημερίου τῆς Κοινότητος Πανοκράτορος κ. Παναγ. Καψάκη, καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς ἱερᾶς μονῆς Σινᾶ κ. Κυπριανοῦ Συναίτου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζακύνθου κ. Χρυσοστόμου, ἐγένετο ἡ ἐναρκτις τοῦ Συνεδρίου ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου ἐκθέσαντος τὸν σκοπὸν αὐτοῦ καὶ εἰσηγηθέντος τὰ περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐνοριακοῦ νόμου καὶ ἐν Ζακύνθῳ καὶ περὶ ἀμέσου ἐνεργείας πρὸς τοῦτο παρὰ τῇ Κυβερνήσει, τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, πολιτικοῖς προσώποις, τοῖς λοιποῖς Σεβ. Μητροπολίταις τῆς Ἑπτανήσου καὶ τοῖς διαφόροις συλλόγοις ἐνεκα λόγων διοικητικῶν, ἐκκλησιαστικῶν, οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν. Κατόπιν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης ὁμίλησε καὶ περὶ τοῦ ζητήματος τῆς μισθοδοσίας τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου καὶ τῆς ἐπιλύσεως αὐτοῦ ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου παρὰ τῇ Κυβερνήσει, τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ καὶ λοιποῖς ἄλλοις προσώποις καὶ συλλόγοις. Μετὰ ταῦτα ὁ Σεβ. Μητροπολίτης ὁμίλησε περὶ τῆς ἀποστολῆς ἐν τῷ κόσμῳ τοῦ κληρικοῦ καὶ τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ καὶ τῇ κοινωνίᾳ, μεθ' ὃ ἐποιήσατο εἰσηγήσιν ὁ πρωτοπρεσβύτερος καὶ δημοδιδάσκαλος κ. Διονύσιος Μπονίκος περὶ τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς κοινωνίας καὶ τῶν μέσων τῆς διορθώσεως αὐτῆς. Ἀκολούθως δ' ἐποιήσατο εἰσηγήσιν περὶ τῶν λειτουργικῶν διατάξεων καὶ τύπων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν λειτουργικῶν καθηκόντων τοῦ κληρικοῦ ὁ Ἱεροκήρυξ κ. Ν. Ἀβούρης. Ἐπικυρωθεῖσάν δὲ τῶν ἀποφάσεων ὡς ἔλαβεν τὸ Συνέδριον τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου ὑπὸ τῶν παρόντων, ὁ Σεβ. Πρόεδρος ἐκήρυξε τὴν λῆξιν αὐτοῦ καὶ παρεκάλεσεν ἅπαντας τοὺς αἰδ. ἐφημερίους νὰ μεταβῶσιν ἐν σώματι εἰς τὸ Βυζαντινὸν Μουσεῖον, ἐνθα ὁ ἀκάματος καὶ εὐγενέστατος Διευθυντὴς τοῦ Μουσείου Λεων Ζῆς ἀνέπτυξεν εἰς τοὺς αἰδ. ἐφημερίους τὰ περὶ Γραφικῆς τέχνης ἀπὸ τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὰ τῆς Βυζαντινῆς καὶ Ἱταλιζούσης τέχνης καὶ τέλος περὶ τῶν ἀγιογράφων τῶν ἐργασθέντων εἰς τοὺς διαφόρους ναοὺς τῆς Ζακύνθου. Τὸ θέμα τοῦ ἀγορητοῦ διεκρότησεν ἀμείωτον τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου, τοῦ ἱεροῦ Κλήρου καὶ πολλῶν ἄλλων ἐκεῖ παρερεθέντων.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

† *Μητροπολίτου Λεοντοπόλεως Χριστοφόρου*, Ἡ ἐν ταῖς χειροτονίας ἀποστολικῆ διαδοχῇ (Ἀνατύπ. ἐκ τοῦ Ἐκκλησ. Φάρου). Ἀλεξάνδρεια, Πατριαρχ. Τυπογραφεῖον 1935.

Χρυσοστόμου Η. Τσίτερ, διακόνου, καθηγητοῦ τοῦ ἐν

Καλλιθέα γυμνασίου, Τρεις μεγάλοι διδάσκαλοι του Γένους: Ἀναστάσιος Γόρδιος, Χρῦσανθος Αἰτωλός, Φραγκίσκος Κόκκος Ἀθῆναι, τύποις Ἀθ. Παπασπύρου, 1934.
 Τοῦ αὐτοῦ, Λόγιος Ἕλληνας μετὰ τὴν Ἄλωση: Δαμασκηνὸς Στουδίτης, Γαβριὴλ Σεβήρος, Νικόλαος Κριτίας Ἀθῆναι τύποις Ἀθ. Παπασπύρου 1935.
 Ἡ φωνὴ τῶν νέων ποῦ πιστεύουν (Τρεῖς εισηγήσεις ἀπὸ τὸ Β' συνέδριον τῆς Ὀμοσπονδίας τῆς «Χριστ. Δράσεως» τῆς 11 Νοεμβρ. 1934). Ἀθῆναι 1934.—Περιλαμβάνει τὰς μελέτας Κ. Δυκιορδοπούλου Θεωρητικαὶ προϋποθέσεις τῆς χριστ. κοινωνικῆς δράσεως· Ν. Θ. Ρακτιβάν Μερικῆς βασικῆς προϋποθέσεις τῶν ἐπιδιώξεων τῆς χριστ. δράσεως τῆς νεολαίας· Γεωργίου Μ. Καλλία Περὶ τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς διοργανώσεως τῆς μαχητικότητος τῶν νέων τῆς παρατάξεώς μας.

— Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α —

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ι. Μητρόπολις Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας.

Διακηρύττει ὅτι, στερουμένης τῆς ἐνορίας τοῦ ἐνταῦθα ἱεροῦ ναοῦ «ἁγ. Ἀνδρέας» τακτικοῦ ἑφημερίου, καλεῖ τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν ταύτην ὅπως μέχρι τῆς 30 Ἰουνίου ἑ. ἔ. προσέλθωσι εἰς τὰ ἐνταῦθα Γραφεῖα ἡμῶν καὶ ὑποβάλωσι τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενα πιστοποιητικά, καθ' ὅσον τὴν ἐπομένην θέλει γίνῃ ἡ ἀνακήρυξις τῶν ὑποψηφίων. Μορφωτικὰ προσόντα τὰ ἀπαιτούμενα διὰ πόλιν ἄνω τῶν 3000 κπιόλων κατὰ τὸ ἀρθ. 82 τοῦ νόμου 5439. Ἐν Αἰγίῳ τῆ 26ῃ Μαρτίου 1935. † Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Θεόκλητος.

Α Π Ο Λ Ο Γ Ι Σ Μ Ο Σ

ΓΕΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΕΤΟΥΣ 1934

ΑΠΟ 1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ—31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1934

ΕΣΟΔΑ

Ἐξ εἰσφορῶν Μακ. Ἀρχιεπισκόπου	81.130.—
Ἐκ Προϋπολογισμῶν Ἱ. Ναῶν	10.350.—
> ποσοστοῦ 35 ο)ο Ἐρ. Ἡμ. Πτωχῶν	190.365.55
> 5 ο)ο Ε. Φ. Τ.	67.164.20
> δωρεῶν Τραπεζῶν, ἰδιωτῶν κλπ.	68.590.—
> δίσκων ἐν τοῖς Ἱ. Ναοῖς	105.258.35
> πωλήσεως διπλ. καὶ καταστατικῶν	1.995.—
> τόκων ἀποθεματικῶν	1.183.80
> διαφόρων ἐκτάκτων εἰσπράξεων	281.620.—
Σύνολον ἐσόδων	813.656.90
Ἐπόλοιπον Ταμ. π. ἔτους	138.296.65
Γεν. σύνολον	<u>951.953.55</u>

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

I) ΓΕΝ. ΦΙΛΟΠΤ. ΤΑΜΕΙΟΥ	Ἐσ. 813.656.90	Ἐξ. 734.276.70
II) ΕΝΟΡ. ΦΙΛΟΠΤ. ΤΑΜΕΙΩΝ	> 2.265.821.20	> 2.151.787.95
	> 3.079.478.10	> 2.886.064.65

Ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Ἰδρύματος τῆς 27ης Μαρτίου 1935

† Ὁ Πρόεδρος
 Ο ΑΘΗΝΩΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ὁ Ταμίας
 ΑΛ. ΠΑΛΟΥΡΗΣ

Π Ι Ν Α Ξ

Νοσηλευθέντων ἀπόρων Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς ὑπὸ τῶν Λαϊκῶν Ἱατρείων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν κατὰ τὸ ἔτος 1934.

Ἐπὶ τοῦ Λαϊκοῦ Ἱατρείου Ἀθηνῶν

Δαπάνη συντηρήσεως 24.555

I) Παθολογικοῦ τμήματος	ἄτομα 1.086	} 3.176
II) Παιδιατρικοῦ	> 1.100	
III) Χειρουργικοῦ-γυναικολογικοῦ	> 990	

Ἐπὶ τοῦ Λαϊκοῦ Ἱατρείου Πειραιῶς

Δαπάνη συντηρήσεως 11.614

I) Παθολογικοῦ τμήματος	ἄτομα 4.000	} 11.300
II) Παιδιατρικοῦ	> 2.700	
III) Χειρουργικοῦ	> 2.700	
IV) Ὀφθαλμολογικοῦ	> 1.900	

14.476

Ἐν Ἀθῆναις τῆ 22)3)35

Ὁ Λογιστὴς Ἀρχ)πῆς
 Τ. ΛΕΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

Τύποις «Φοῖνικος» δὸς Σταδίου, 44, Ἀθῆναι

Ὁ Λογιστὴς Ἀρχ)πῆς
 ΓΑΚΗΣ ΛΕΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ ΕΤΟΥΣ 1934
ΕΝΟΡΙΑΚΩΝ ΦΙΛΟΠΤΩΧΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Φιλόπτωχα Ταμεία Ἀθηνῶν	Ἔσοδα	Ἔξοδα	Φιλόπτωχα Ταμεία Ἀθηνῶν	Ἔσοδα	Ἔξοδα
1) Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ	86.745.80	94.593.50	Ἐκ μεταφορᾶς	1.429.675,35	1.358.708.15
2) Ἀγ. Ἀθανασίου Θεοσίου	6.666.25	6.453.50	67) Ἀγ. Φωτεινῆς Ἰλισσοῦ	6.029.—	5.946.—
3) Ἀγ. Αἰκατερίνης Πλάκας	8.519.50	8.179.50	68) Ἀγ. Φιλίππου	6.812.—	5.605.—
4) » » Πετραλώνων	6.483.—	6.483.—	69) » Ἀντωνίου Περιστερίου	12.402.60	12.385.60
5) Ἀγ. Ἀναργύρων Ψυρρῆ	8.500.—	8.500.—	70) Τριῶν Ἱεραρχῶν Πετραλώνων	19.346.65	19.623.30
6) » Ἀποστόλων Θεοσίου	6.881.90	6.612.50	71) Ἀγ. Δημητρίου Ν. Ἑλβετίας	3.115.—	3.115.—
7) Πέτρου καὶ Παύλου Ὑμηττοῦ	11.118.—	8.865.—	72) » Νικολάου Καισαριανῆς	3.659.—	2.666.—
8) » Ἀσωμάτων Θεοσίου	18.109.70	14.444.—	<i>Φιλόπτωχα Ταμεία Πειραιῶς</i>		
9) Ἀγ. Ἀρτεμίου	4.167.—	4.167.—	73) Ἀγ. Τριάδος	50.318.25	50.263.50
10) » Ἀντωνίου Πατησίων	21.320.75	18.997.40	74) Ἀναλήψεως Χριστοῦ Δραπ.	6.359.—	4.608.70
11) » Ἀνδρέου Πετραλώνων	3.933.—	3.923.—	75) Ἀγ. Γεωργίου Κορυδαλλοῦ	14.004.10	13.245.60
12) Γενν. Χριστοῦ Χριστοκοπίδου	10.217.10	10.135.80	76) » Βασιλείου	45.831.30	40.999.—
13) Ἀγ. Γεωργίου Καρύστη	55.842.—	44.187.—	77) » Δημητρίου Ξυλοκερατέας	15.621.—	13.552.70
14) » » Δουργυτιοῦ	16.056.—	15.765.—	78) » Διονυσίου	34.176.70	34.119.80
15) » » Κυψέλης	56.377.80	54.635.60	79) Εὐαγγελιστρίας	18.110.90	15.101.—
16) » » Β' Νεκροταφ.	10.048.80	10.033.—	80) Ἀγίου Ἐλευθερίου	19.254.—	17.331.—
17) » Δημητρίου Ψυρρῆ	15.336.20	12.412.30	81) Ζωοδόχου Πηγῆς Χ' κρυακ.	5.255.—	5.080.—
18) » » Ἀμπελοκήπων	8.106.50	8.610.—	82) Ἀγίου Κωνσταντίνου	45.279.—	52.177.90
19) » Διονυσίου	60.632.—	61.063.70	83) Μεταμορφώσεως Σωτῆρος	27.249.20	25.072.80
20) Προφήτου Δανιὴλ	22.353.40	20.847.30	84) Ἀγ. Νικολάου	27.000.—	27.000.—
21) Ἀγίας Εἰρήνης	31.955.—	27.624.—	85) » Παντελεήμονος Ταμπ.	16.372.80	15.713.30
22) Ἀγ. Ἐλευθερίου Ἄρεως	19.094.—	17.278.—	86) » » Δραπετσ.	2.768.—	2.070.—
23) » » Κ. Πατησίων	8.664.50	9.468.—	87) Ἀγ. Παρασκευῆς Ν. Καλλιπ.	8.591.—	8.591.—
24) Εὐαγγελίστρια Περιστερίου	3.214.—	3.109.—	88) Προφήτου Ἡλιοῦ	47.000.—	47.000.—
25) Ἀγίας Ζώνης	47.223.—	51.957.40	89) Ἀγίας Σοφίας	18.000.—	18.000.—
26) Ζωοδόχου Πηγῆς	105.267.—	105.263.10	90) Ἀγίου Σπυριδῶνος	57.936.05	53.148.70
27) Προφήτου Ἡλιοῦ Παγκρατ.	54.352.55	49.886.55	91) Ὑπαπαντῆς Χριστοῦ	21.017.55	21.017.55
28) Ἀγίων Θεοδώρων	10.875.—	10.875.—	92) Ἀγίου Φανουρίου	7.002.—	6.669.60
29) Ἀγ. Θωμᾶ Γουδίου	27.485.50	25.776.20	93) Ἀγ. Γεωργίου Κεραταινίου	3.171.—	2.668.—
30) » Θεράποντος Ζωγράφου	8.597.10	8.597.10	<i>Φιλόπτωχα Ταμείου Ν. Κοκκινιάς</i>		
31) » Ἰωάννου Βουλαγιμένης	12.000.—	12.000.—	94) Ἀγίου Νικολάου	11.429.—	10.939.60
32) » » Γαργαρέττας	15.270.60	14.227.30	95) Ὅσιας Ξένης	13.671.10	13.671.10
33) » » Ταύρου	2.210.—	1.910.—	26) Ἀγίου Γεωργίου.	8.517.—	8.443.90
34) Κ. Θεοτόκου Μοναστηρακίου	15.051.—	14.709.—	<i>Φιλόπτωχα Ταμεία Περιχώρων</i>		
35) » » Χρυσοσπηλαιωτ.	35.972.90	33.342.—	97) Ἀγ. Ἀλεξάνδρου Π. Φαλήρου	24.260.05	17.929.90
36) » » Χρυσοκαστρ.	2.050.—	1.300.—	98) Ἀγ. Ἀναργύρων »	4.572.—	4.022.—
37) » » Κυνοσάργου	17.114.40	16.938.—	99) » Ἀποστόλων Τριτζίφων	3.258.50	3.424.70
38) » » Ν. Φιλαδελφείας	18.714.—	18.559.—	100) Ἀγ. Ἀθανασίου Πολύδροσ.	9.556.30	5.369.00
39) » » Κολοκυνθοῦς	3.663.—	3.591.—	101) Ἀγ. Ἀναργύρων Ἀττικῆς	2.537.—	2.537.—
40) Ἀγ. Κωνσταντίνου Ὀμονοίας	29.217.—	28.870.—	102) Ἀγ. Γεωργίου Κηφισσιᾶς	9.221.30	8.940.00
41) » » Κολωνοῦ	55.723.70	54.358.30	103) » Δημητρίου Κηφισσιᾶς	8.116.—	8.116.—
42) Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ	39.111.90	37.259.—	104) » » Ν. Φαλήρου	20.621.90	20.621.90
43) Ἀγίας Μαρίας Θεοσίου	8.754.40	8.754.40	105) » » Μπραχαμίου	2.769.45	2.531.00
44) Ὅσιου Μελετίου	15.517.80	16.458.30	106) Εὐαγγελιστρίας Χαροκόπου	5.914.—	5.914.—
45) Ἀγίας Μαρκέλλης	6.955.—	6.859.—	107) » » Ν. Ἐρυθραίας	11.436.—	8.127.90
46) Μετ. Σωτῆρος Συγγροῦ	14.366.90	14.366.90	108) Ἀγ. Ἰωάννου Μαραθῶνος	3.353.05	2.440.—
47) » » Πλάκας	28.500.40	27.006.50	109) » » Ρέντη	8.500.—	8.500.—
48) » » Κοπανᾶ	2.288.95	2.288.95	110) Κοιμ. Θεοτόκου Ἀμαρουσίου	9.572.10	8.305.—
49) Ἀγ. Νικολάου Πευκακίων	36.899.60	28.781.55	111) » » Μεγάρων	1.500.—	1.500.—
50) » » Κ. Πατησίων	10.629.—	10.660.—	112) Ἀγ. Κωνσταντίνου Γλυφάδας	9.078.50	5.978.—
51) » » Ραγκαβᾶ	17.512.90	13.244.70	113) » » Μοσχάτου	8.004.20	7.618.—
52) » » Φιλοπάππου	12.006.65	11.539.30	114) » » Ἡλιουπόλ.	13.201.—	12.551.—
53) » Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν	74.797.—	64.814.90	115) Μετ. Σωτῆρος Μοσχάτου	5.148.—	5.148.—
54) » » Ἰλισσοῦ	15.510.25	14.820.—	116) » » Καλλιθέας	12.772.—	12.560.—
55) » Παύλου Ψαρρῶν	38.919.—	38.919.—	117) » » Κηφισσιᾶς	8.593.—	5.601.—
56) » Πολυκάργου	3.733.—	3.633.—	118) Ἀγ. Νικολάου Ἀμαρουσίου	8.789.—	8.789.—
57) » Στυλιανοῦ Ἄρεως	8.227.—	8.372.—	119) Κοιμ. Θεοτόκου Ἡλιουπόλεως	2.954.30	2.892.—
58) » Σάββα Βοτανικοῦ	5.630.50	5.630.50	120) Ἀγ. Νικολάου Χαλανδρίου	22.154.—	18.524.—
59) Ἀγίας Σοφίας	1.000.—	1.000.—	121) » » Καλλιθέας	9.356.—	5.067.—
60) Ἀγ. Σπυριδῶνος Σταδίου	22.576.95	21.123.90	122) Ἀγ. Πάντων Χαροκόπου	21.773.—	21.623.—
61) Ἀγίας Τριάδος Βύρωνος	23.492.70	23.499.70	123) Ἀναλήψεως Κορωπίου	12.833.—	12.623.—
62) Ταξιαρχῶν Π. Ἀγορᾶς	7.696.—	7.672.—			
63) Ἀγ. Βασιλείου Πολυγώνου	43.505.—	32.205.—			
64) Ἀγ. Τριάδος Κεραμεικοῦ	19.223.—	19.696.50			
65) » » Ἀμπελοκήπων	6.146.50	5.841.—			
66) Ἀγίου Τρύφωνος	5.511.—	5.511.—			
Εἰς μεταφορᾶν	1.429.675.35	1.358.708.15			
			Σύνολον	2.265.821.20	2.151.787.70
			Γεν. Φιλοπτώχου Ταμείου	813.656.90	734.276.70
				3.079.478.10	2.886.064.40

Ὁ Πρόεδρος

† Ο ΑΘΗΝΩΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ὁ Γ. Ταμίας

Α. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

Ὁ Λογιστὴς Ἀρχιπῆς

Γ. ΛΕΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ